

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОГО МАЙНА

Паламарчук І.В., здобувач кафедри адміністративного права і процесу НАВС *Науковий керівник:* д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Бевзенко В.М**

На сьогоднішній день у вітчизняному адміністративному праві відсутнє чітке тлумачення поняття «публічного майна», яке перейшло до нас із адміністративного права Німеччини.

Так як адміністративне право Німеччини є своєрідним еталоном, на базі якого будувалося та будується адміністративне право не тільки окремих європейських країн, в тому числі й України, а й Європейського Союзу в цілому. У зв'язку з чим можна стверджувати про не досліджений напрямок даної галузі права.

Якщо виходити із положень вітчизняного цивільного права то чітко встановлено, що основним і найпоширенішим об'єктом цивільних прав виступають речі.

Відповідно до положень ст. 179 Цивільного кодексу України, де встановлено, що речі є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. Також слід зазначити, що відповідно до ст. 190 Цивільного кодексу України окрім поняття речей у цивільному праві вирізняють окреме поняття майно. Поняття «майно» ширше ніж поняття річ, оскільки включає в себе: а) окрему річ; б) сукупність речей; в) майнові права та обов'язки.

Отже, таким чином доцільно розкрити поняття речі для більш точної характеристики теми дослідження.

В класичний період у римському праві з'явилося поняття речей у широкому значенні. Цим широким поняттям охоплювались не тільки речі у звичайному сенсі матеріальних предметів зовнішнього світу, але також і юридичні взаємовідносини та права.

Ширшу характеристику поняття «речей» та класифікацію дає вітчизняний цивіліст Ю.О. Заїка, який стверджує, що юридичне значення відіграють лише ті речі, які мають корисні властивості, що дозволяє їх експлуатувати. Саме речі є предметом (об'єктом) таких договорів як купівля-продаж, поставка, контракція, міна, дарування, найм та інші. Класифікація речей проводиться за різними підставами і має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Правовий режим речей - це встановлений у законодавстві порядок набуття, користування та відчуження речей як об'єктів цивільного права.

Однак в рамках нашого дослідження цікавим було розглянути класифікацію речей за оборотоздатністю, що поділяють речі на: речі, які вилучені з обігу; речі, які обмежені в обігу та речі, які вільно перебувають в обігу.

Цікавими для нашого дослідження є такі види речей, як речі, що вилучені з обігу та речі, що обмежені в обігу. Цивіліст Заїка Ю.О. відзначає, що такі речі, які вилучені з обігу - відчуження таких речей, за загальним правилом, не дозволяється. Вони не можуть виступати предметом цивільно-правових правочинів. Наприклад, зброя стратегічного призначення, порнографічні видання, підроблені грошові знаки, об'єкти

державної власності, що знаходяться у громадському користуванні - шляхи, річки, національні бібліотеки тощо. Також речі, що обмежені в обігу - вони можуть належати і набуватися лише певними учасниками цивільного обороту і їх перебування в обороті регламентується спеціальними правилами. Обмеження в обігу таких речей пов'язане, як правило, з міркуваннями державної чи суспільної безпеки. Так, встановлено спеціальний правовий режим щодо вогнепальної мисливської зброї, газової зброї, сильнодіючих отрут тощо.

Таким чином, речі, які вилучені з обігу або обмежені в обігу - не можуть бути предметом або об'єктом цивільно-правових правочинів, а якщо і можуть належати і набувати то лише окремою категорією осіб, лише у випадках які регламентуються спеціальними правилами.

У римському приватному праві речі поділяли на такі, які належать до певних правових режимів. Зокрема виділяли речі, які належать до речей людського права, що поділялися на публічні та приватні. Публічними у свою чергу визнавалися ті, які належать римському народу. Вони також поділяються на кілька груп: а) речі, котрі знаходяться в громадському користуванні (публічні), якими користувалися члени суспільства як громадяни - ріки, порти, театри, стадіони тощо; б) речі, що служать спеціальним призначенням держави і вилучені з безпосереднього користування громадян - скарбниці, військове спорядження і т. ін.; в) речі, які були об'єктом комерційної діяльності держави (але не громадян) - земельний публічний фонд. При цьому відомий римський юрист Марціан поділяв речі за суб'єктивним складом. Він писав, що деякі з них є загальними для всіх завдяки природному праву, окремі - належать сукупності (людей), деякі - не належать нікому. За названим правом, безперечно, є загальними для всіх такі речі: повітря, проточна вода і море, отже, й береги моря (Д.1.8.2). Інший юрист Флорентин додає: камінці, перлини тощо, що ми знаходимо на березі, негайно стають нашими внаслідок природного права.

Тобто призначення публічних речей - це речі, якими користується суспільство.

Подібного висновку у своїх дослідженнях на початку ХХ століття дійшов і радянський адміністративіст М.П. Карадже-Ісков, який стверджував, що призначення публічних речей - служіння публічному користуванню, яке у свою чергу поділяється на загальне користування та користування державою (як приклад приводив користування фортецями), та допускав випадки користування публічними речами окремих осіб.

На думку таких науковців як Харитонов Є.О. і Старцев О.В. публічні речі мають такі ознаки: 1) ці речі мають специфічний зв'язок з державою або іншими соціально-публічними утвореннями; 2) вони призначені для публічного користування. Держава, представляючи суспільство, має право власності на публічні речі, основним призначенням останніх є служіння громаді, суспільству. При цьому держава має право власності не лише на речі, що вилучені із цивільного обігу, але й на такі, що знаходяться у цивільному обігу. Правовий режим публічного майна складностей не викликає: воно не відчужується, виведене з цивільного обігу, не може бути обмежене сервітутами, на нього не поширюються правила про давність. Надання його приватним особам допускається лише на певний час. Право на таке майно, що належить юридичним особам публічного права, не є правом власності у тому сенсі, у якому його розуміє Цивільний кодекс України.

Отже, публічне майно - це окрема річ, сукупність речей або майнові права та обов'язки на речі, які призначені для громадського користування, однак вилучені з обігу або обмежені в ньому, хзча держава в особі державних органів та інших соціально - публічних утворень представляючи суспільство, має право власності на дані речі.